

dr hab. Joanna Basiaga-Pasternak, prof. AWF

Kraków, 25.01.2023.

Akademia Wychowania Fizycznego

im. Bronisława Czecha w Krakowie

Recenzja

rozprawy doktorskiej

mgr Marty de Białynia Woycikiewicz pt. „Zmiany w poziomie uwagi, spostrzegania peryferyjnego, koordynacji sensomotorycznej i optymalizacji pobudzenia

na skutek treningów percepcyjno-motorycznych w zespołowych grach sportowych”

(promotor dr hab. Mirosław Mikicin,

Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie).

Zespołowe gry sportowe takie jak piłka ręczna i siatkówka wymagają różnorodnych predyspozycji i wysokiej sprawności wielu funkcji, w tym poznawczych. Coraz większe wymagania stawiane sportowcom stawiają ich w obliczu doskonalenia i trenowania wielu obszarów, w tym psychologicznych, psychomotorycznych.

I właśnie zagadnienie treningu neurofeedback-EEG i treningu percepcyjno-motorycznego (z zastosowaniem refleksomierza) w celu poprawy koncentracji uwagi, spostrzegania peryferyjnego, koordynacji sensomotorycznej i wreszcie optymalizacji pobudzenia u sportowców gier zespołowych zainteresowało Panią Martę de Białynia Woycikiewicz i zainspirowało do podjęcia tematu pracy doktorskiej. Przedstawiona do oceny

rozprawa wpisuje się tym samym także w nurt psychologii sportu. Jest to praca badawcza o charakterze naukowym, ale i zarazem posiada wyraźną wartość empiryczną.

Celem recenzowanej dysertacji było określenie czy trening neurofeedback-EEG oraz trening z wykorzystaniem refleksomierza wpłynie na wybrane właściwości i zdolności psychiczne oraz psychomotoryczne – uwagę, spostrzeganie peryferyjne, koordynację sensomotoryczną i pobudzenie tak, aby wywołać pozytywne zmiany. Ponadto Autorka podjęła próbę znalezienia narzędzi, które mogą pomóc sportowcom (piłkarzom ręcznym i siatkarzom) w rozwijaniu ich zdolności poznawczych i emocjonalnych. Należy przy tym zaznaczyć, że podejmowany temat ma wartość zarówno poznawczą, jak i użyteczną.

Rozprawa jest prawidłowo skomponowana. Zachowano właściwe proporcje, struktura jest poprawna i typowa dla tego typu prac. Tytuł jest także prawidłowo sformułowany. Dysertacja składa się z 175 stron. Wyróżniono tu Streszczenie (w języku polskim nieujęte w spisie treści oraz w języku i angielskim), Wstęp, Część Teoretyczną (zawierającą trzy główne rozdziały „Zespołowe gry sportowe jako działanie psychomotoryczne”, „Wybrane właściwości psychiczne istotne w zespołowych grach sportowych” i „Trening psychologiczny w przygotowaniu mentalnym sportowców”) oraz Empiryczną (a w niej „Metodologia badań własnych” i „Wyniki”). Ponadto w pracy Autorka zawarła Dyskusję, Podsumowanie, Wnioski, zaprezentowała Bibliografię i Netografię, finalnie zamieściła spis tabel i rycin.

Moja pierwsza uwaga dotyczy niezbyt trafnych sformułowań, niekiedy potoczności, jakie Pani magister Marta de Białynia Woycikiewicz użyła w Streszczeniu i Wstępie pracy. W Streszczeniu przeczytać można, że „Piłka ręczna i siatkówka stają się coraz bardziej (...) skomplikowanymi zespołowymi grami sportowymi.” (s.6). Na czym ten wzrost skomplikowania polega? We Wstępie pojawia się kolokwialne sformułowanie „walka, jaką prowadzą, nie odbywa się na ogromnych arenach i boiskach, lecz **w ich własnych głowach**” ,

za chwilę pojawia się (tym razem ujęte w cudzysłów) określenie „mocna głowa”. Podobnie na stronie 13 czytamy, że percepcja przeszkadza uwadze. Oczywiście czytelnik rozumie sens, ale nie jest to sformułowanie bazujące na terminologii naukowej.

Część teoretyczną pracy otwiera Rozdział 1, w którym Autorka definiuje czym są zespołowe gry sportowe, a w szczególności gry z piłką, gdyż to one interesują Ją badawczo. Dokonuje wszechstronnej charakterystyki gry w piłkę ręczną i siatkówkę. Tu także pojawiają się pewne sformułowania trochę „na wyrost” np. na str. 17 „Od zawodnika wymagana jest wyśmienita koordynacja, niespotykany refleks”. W Rozdziale 1 Pani de Białynia Woycikiewicz bazuje na fachowo dobranej literaturze. Należy jednak zaznaczyć, że najnowsze z cytowanych przez Nią źródeł pochodzi z 2012 roku czyli ponad 10 lat temu.

W rozdziale drugim Autorka definiuje czym jest uwaga, opisuje najbardziej znane teorie opisujące uwagę i wreszcie odnosi się do uwagi w sporcie. Tu korzysta ze starszej, ale właściwie dobranej, jak i najnowszej literatury przedmiotu. W dalszej kolejności Pani Marta wyjaśnia czym jest spostrzeganie peryferyjne i jego rola w działalności sportowej. W podobny sposób, kierując się zasadą „od ogółu do szczegółu” Autorka omawia problematykę koordynacji sensomotorycznej. Rozdział drugi kończy „Optymalizacja pobudzenia”, w której to części Pani Marta de Białynia Woycikiewicz sięga po klasyczne koncepcje pobudzenia, począwszy od teorii obniżania napędu autorstwa Hulla, przez hipotezę odwróconego U, koncepcję strefy optymalnego wykonania Hanina, na teorii katastrofy autorstwa Hardyego i Parfitta kończąc. Do tej części nie mam uwag.

Pewne wątpliwości (także w obszarze językowym) mam natomiast co do tytułu rozdziału trzeciego „Trening psychologiczny w przygotowaniu mentalnym sportowców”. Trening psychologiczny jest pojęciem szerokim. Obejmuje różnorodne techniki i metody oddziaływania psychologicznego na równie zróżnicowane sfery. Tymczasem Autorka skupia

się wyłącznie na Trening neurofeedback-EEG jako metodzie wspomagającej sportowców w kontekście uwagi, spostrzegania peryferyjnego, koordynacji sensomotorycznej i pobudzenia u zawodników. Może tytuł rozdziału powinien zawierać na przykład określenie „wybrane aspekty / metody/ techniki treningu psychologicznego?”

W części empirycznej, w „Uzasadnieniu tematu pracy doktorskiej”, Pani Marta de Białynia Woycikiewicz wyjaśnia, że jej badania „mają na celu zweryfikowanie przydatności neurofeedback-EEG i refleksomierza, które będą mogły w korzystny i efektywny sposób wspomagać proces treningowy”. Bardziej dokładnie, określa, że celem pracy jest ustalenie „wpływu treningu neurofeedback-EEG i treningu percepcyjno-motorycznego na uwagę, spostrzeganie peryferyjne, koordynację sensomotoryczną i optymalizację pobudzenia u sportowców gier zespołowych”. Autorka postawiła pięć pytań badawczych, na podstawie których postawiła siedem hipotez badawczych. Warto podkreślić, że zanim rozpoczęła badania właściwe, przeprowadziła także badania pilotażowe.

W badaniach opisywanych w recenzowanej pracy badaną grupę quasi-eksperymentalną stanowiło: 39 sportowców (15 mężczyzn oraz 14 kobiet trenujących piłkę ręczną, a 10 kobiet siatkówkę). Grupę kontrolną stanowiło 18 osób - pięciu piłkarzy ręcznych, osiem piłkarek ręcznych i pięć siatkarek. Autorka określa poziom sportowy badanych jako „półprofesjonalny”. Może do grupy eksperymentalnej jak i kontrolnej warto by było włączyć też panów uprawiających siatkówkę? Tym bardziej, że część teoretyczna pracy pozwala wnioskować, że badania będą dotyczyć w takim samym stopniu sportowców uprawiających obie wymieniane wcześniej dyscypliny sportu.

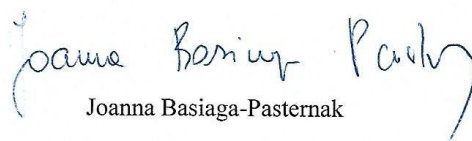
Jeszcze przed prezentacją osób biorących udział w badaniach, Autorka opisała wykorzystane metody (Wiedeński System Testów WST), poszczególne narzędzia badawcze oraz wskaźniki empiryczne.

W kolejnym rozdziale „Wyniki” Marta de Białynia Woycikiewicz dokonała rzetelnej analizy statystycznej uzyskanych wyników badań, które przedstawiła w sposób czytelny i klarowny. Dokonała porównań wyników pomiędzy badanymi z grupy eksperymentalnej i kontrolnej, także pomiędzy badanymi kobietami i mężczyznami uprawiającymi piłkę ręczną – tu zabrakło uwzględnienia kryterium płci z powodu braku siatkarki. Wreszcie Autorka porównała wyniki badanych siatkarek i piłkarek ręcznych. Uzyskane rezultaty zaprezentowano za pomocą 42 tabel i 13 rysunków.

Ostatni rozdział to Dyskusja. Autorka dokonuje tu interesującej analizy uzyskanych rezultatów, które odnosi to badań innych osób. Zastanawiam się tylko, czy koniecznym było ponowne przypominanie niektórych wartości liczbowych – były one przecież prezentowane w poprzednim rozdziale. Ponadto nie wyodrębniono wyraźnie która hipoteza jest w danym momencie weryfikowana i czy została zweryfikowana pozytywnie. Dopiero Podsumowanie a później wnioski pomagają w odniesieniu się do hipotez. Autorka uwypukla tam najistotniejsze wnioski z badań własnych. A może Podsumowanie powinno być zamieszczone po wnioskach płynących z badań? Warto jednak podkreślić, że Marta de Białynia Woycikiewicz we właściwy sposób zinterpretowała uzyskane rezultaty odnosząc się do literatury. Trzeba podkreślić, że spis bibliograficzny (zarówno pozycji polskich i zagranicznych) jest imponujący – 499 pozycji.

Podsumowując, uważam, że recenzowana praca doktorska ma charakter zarówno poznawczy, jak i użyteczny. Doktorantka opanowała umiejętność prowadzenia badań naukowych, a także syntetycznego ukazania rezultatów i możliwości zastosowania ich w praktyce. Wykazała się też krytycyzmem w interpretacji wyników. Drobne uwagi, które jako recenzent dostrzegłam, nie umniejszają wartości dysertacji.

Uważam, że praca Pani Marty de Białynia Woycikiewicz spełnia kryteria stawiane
pracom doktorskim w zakresie nauk o kulturze fizycznej i tym samym zasadne jest
postawienie wniosku o dopuszczenie magister Martę de Białynia Woycikiewicz do dalszego
etapu przewodu doktorskiego.

Joanna Basiaga-Pasternak